

Prawa kardynalne, 1768 r.

Najjaśniejsza Rzeczpospolita Polska, życząc sobie raz na zawsze trwale ubezpieczyć formam panowania i wolności swoje przez determinowanie praw kardynalnych swoich, nigdy odmienić się niemogących [...], [postanawia]: II. Ile razy wiara rzymska katolicka [...] wspomniana będzie, zawsze jej dodawany być ma tytuł: panującej i wieczyście będzie panującą. III. [...] przejście od Kościoła rzymskiego do jakiegokolwiek innej religii [...] za kryminalny występdek deklarujemy [...]. [...] V. [...] [żeby] obieranie Królów Polskich wolnymi głosami [...] w zupełnej mocy swojej na zawsze zostawało, [...] pod żadnym pretekstem i w żadnym czasie sukcesja do tronu polskiego ustanawiana i dopuszczana być nie mogła. [...] XVII. Liberum veto na Sejmach [...] zachowane być zawsze powinno [...]. [...] I. Nie będzie można na sejmie wolnym bez jednomyślnego zezwolenia Stanów Rzeczypospolitej powiększenia żadnego lub odmiany podatków [...] stanowić [...]. II. Nie będzie pozwolono na wolnym sejmie, tylko za jednomyślnością, pomnażać liczby wojska Rzeczypospolitej [...]. [...]*

Ten [...] akt [...] [jest] pod gwarancją podpisanego dziś traktatu między Najjaśniejszym Królem IMcią [...] z jednej a Najjaśniejszą Imperatorową Jejmością całej Rossji z drugiej strony [...].*

* formam – formy

* imć – zwrot grzecznościowy zwykle używany przed nazwiskiem, tytułem lub innym określeniem osoby

Wiek XVI–XVIII w źródłach. Wybór tekstów źródłowych z propozycjami metodycznymi dla nauczycieli historii, studentów i uczniów, oprac. M. Sobańska-Bondaruk, S.B. Lenard, Warszawa: WN PWN, 1999, s. 403–406.

Praca z tekstem

1. Wymień prawa kardynalne.
2. Rozstrzygnij, czy prawa kardynalne wzmocniały czy osłabiały państwo. Uzasadnij odpowiedź.
3. Wyjaśnij, jakie znaczenie dla Rzeczypospolitej miał zapis w ostatnim zdaniu cytowanego tekstu.
4. Korzystając z wiedzy pozaźródłowej, przedstaw okoliczności uchwalenia praw kardynalnych.